

СТАНОВИЩЕ

от проф. д.изк.н. Камелия Николова

за дисертационния труд

на МИХАИЛ БАЙКОВ

„СЪВРЕМЕННИ АСПЕКТИ НА КУКЛЕНО-ТЕАТРАЛНАТА ИЗРАЗНОСТ”

за присъждане на научно-образователната степен *доктор*

Дисертационният труд на Михаил Байков „Съвременни аспекти на куклено-театралната изразност” си поставя навременната и амбициозна задача да открие и разгледа основните изразни средства в кукления театър като се фокусира върху актуалните характеристики на куклено-театралната изразност днес. По темата на дисертацията има вече значителен масив от изследвания на български и чужди теоретици и практики (като някои от най-важните чужди текстове са преведени у нас през последните години), но *безспорният принос* на докторската работа е в стремежа на нейния автор това изобилие от обобщения, анализи и дефиниции да бъде систематизирано и подредено в стройно представяне на определящите елементи, театралния език и новите трансформации на съвременното куклено изкуство.

Докторантът добросъвестно и отговорно се заема с осъществяването на много трудоемката и нелесна задача, която си е поставил. Преди всичко той събира и проучва голяма част от споменатите по-горе съществуващи изследвания по въпроса. Особено внимателно и с подчертан респект той изучава превърналата се в настолна книга за теоретиците и практиците на кукленото изкуство у нас през последните две десетилетия „Метаморфози на кукления театър” на полския изследовател и педагог Хенрик Юрковски, както и „Трудът М” и „Кукленият театър в системата на драматичните изкуства” на Славчо Маленов, „Естетически проекции на театралната кукла” на Джина Павлова, „Благословията на куклите” и „История на мисълта за куклен театър в България” на Елена Вladoва, „Актьор и кукла – безкрайност на вариантите” на Дойчина Синигерска. Като *значим принос* на работата непременно бих подчертала и този подробен и неправилен досега преглед на основните схващания, разсъждения и концепции, изпълващи и формиращи пространството на кукления театър у нас през последните три десетилетия. Като научен ръководител на докторанта (съвместно с проф. Славчо Маленов) бих добавила и непосредственото си впечатление

от усърдната работа на Михаил Байков по издирването и изследването на библиографските източници по предмета на дисертационния му труд.

Важна част и също *безспорно качество* на докторския труд е и собственото детайлно проучване и представяне на някои ключови текстове за формирането на философията и естетиката на модерния куклен театър като тези на Клайст („За марионетния театър”) и Гордън Крейг („Актьорът и свръхмарионетката”), както и на представления и фигури, осъществили модерната реформа и по-късните постмодерни и най-нови развития и трансформации в куклено-театралното изкуство. Тук особено добре е реконструиран и разгледан „Мъртвият клас” на Тадеуш Кантор от гледна точка на значимостта му за развитието на куклено-театралната изразност и съвременните метаморфози и измерения на т.н. „кукленост”. Добре е представен и анализиран и театърът на предмета на оригиналния съвременен артист Филип Жанти като е посочено определящото му място във формирането на съвременния куклено-театрален език.

Съществено място в изследването имат и коментарите на значими режисьори и спектакли от по-далечната и от съвременната история на кукления театър, разгледани като емблематични примери за различни естетики, режисьорски стилове и разновидности на това изкуство в България, особено от най-силния му период – 60-те години на XX век, както и от 90-те години и днешното му развитие. Тук особено интересни са анализите на няколко куклени представления за възрастни на Веселка Кунчева („Страх”, „Дама пика”, „Момо”) и Катя Петрова („Роня, дъщерята на разбойника”, „Семейство Замза”), както и специално отделеното място на продукцията „Боен кон” на Националния театър в Лондон и куклената компания „Хендспринг” и на операта „Вълшебната флейта” по Моцарт на Метрополитън опера, Ню Йорк, представени и в България чрез сателитни прожекции на програмите „NT Live” и “На живо от Ню Йорк: Метрополитън опера”. Опитът за анализ на двата спектакъла от гледна точка на развитието на съвременния език на кукления театър във времето на дигиталните технологии и глобалния свят е интересен и продуктивен.

Организацията на изследвания материал и композицията на дисертационния труд, независимо от някои възможни препоръки, също трябва да бъдат открити като постижение на докторанта. Поставайки си за цел да изследва съвременната куклено-театрална изразност и новите, различни форми и прояви на кукления театър днес, Михаил Байков тръгва от едно доста подробно историческо проследяване на основните етапи в развитието на кукления театър като цяло и най-вече от изясняването на основните понятия „кукла” и „кукленост”, както и припомнянето в

ясен и прегледен вид на класификацията на кукления театър веднъж като системи кукли (водени отгоре – ръкавична (петрушка), явайки и т.н.; водени отдолу – марионетки; водени отзад – манекен, механични кукли, бункраку и т.н. и специални кукли – мимически кукли, кукли за маса, импровизирани кукли/кукли-предмети и др.) и втори път – от гледна точка на социалната му функция (Рождественски театър, ритуално-обреден куклен театър, народен (фолклорен) театър, детски театър, куклен театър за възрастни и образователен и терапевтичен куклен театър). На базата на това понятийно и историческо изясняване на развитията и движенията в театралния език и естетическите стратегии на кукленото изкуство той естествено се насочва към актуалната куклено-театрална практика. За открити съвременните аспекти на съвременната театрална изразност (което е и задачата на дисертационния труд) докторантът избира да представи отделни емблематични примери (фигури и спектакли), повечето от които вече бяха споменати по-горе.

Имам една препоръка към работата, особено при евентуалната ѝ подготовка за бъдещо публикуване. Едно по-голямо дистанциране и по-широк анализ на някои от изследваните източници (както теоретични текстове, така и личности и спектакли) и най-вече на връзките между тях, възникващи при разглеждането им заедно и в избраната поредност би добавило още към нейните безспорни качества и полезност. Въпросът, който бих искала да задам на докторанта е: Кои са основните тенденции в българския куклен театър днес от гледна точка на експериментирането в областта на куклено-театралната изразност?

След всичко казано дотук за дисертационния труд на Михаил Байков, както и от публикациите и професионалните му изяви, които познавам и от личните ми впечатления по време на подготовката на изследването в качеството на научен ръководител на неговата докторантура смятам, че той има всички необходими качества да получи научно-образователната степен „доктор”. Като член на научното жури ще гласувам положително за неговия избор – ДА.

5 януари 2018 г.

Проф. д.изк.н. Камелия Николова